

**ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱՎԱՎԵՐԱԳՐԱԿԱՆ ԲՆԱԳՐԵՐԻ ԲԱՌԱՊԱՇԱՐԻ
ԲԱՌԱԿԱԶՄԱԿԱՆ ԿԱՂԱՊԱՐՆԵՐԸ**

Բանասիր. գիտ. թեկնածու Ա. Վ. Գալստյան

Բանալի բառեր. գեղարվեստական վավերագրություն, բառապաշար, բառակազմական կաղապար, վերջնաբաղադրիչ, ոճ, բնութագրական միավոր, զուգադրում, հարադրություն:

Բառակազմությունը լեզվի բառապաշարի հարստացման կարևորագույն միջոց է: Հայտնի է, որ բառակազմության առանցքային միավորը բառն է, իսկ ուսումնասիրության գլխավոր առարկան՝ բաղադրյալ բառը, որի կաղապարի մեջ տարբերակվում են միջուկային և առմիջուկային բաղադրիչներ: Ըստ այդմ էլ բաղադրության տեսակները որոշվում են այդ բաղադրիչների բնույթով:

Գեղարվեստական վավերագրությունը՝ որպես ժանր, աչքի է ընկնում փաստավավերագրական և գեղագիտական-գեղարվեստական տարողությամբ: Ուսումնասիրելով այդ ժանրի լեզվատիրոջը՝ նկատելի է, որ լայն կիրառություն ունեն երկբաղադրիչ իսկական կամ բուն բարդությունները: Հուշագրային բնագրերում հաճախադեպ գործածվում են *տուն, պետ, մայր, հայր, հայ, գիր, սեր, հանդես* և այլ վերջնաբաղադրիչներով մասնակաղապարներ¹:

Ներկայացնենք համապատասխան օրինակներ. Բաֆֆու ուղեգրությունների, Պ. Պոռշյանի և այլ հեղինակների հուշերի բառակազմական կաղապարները քննելիս հստակ նկատելի է *տուն, պետ* վերջնաբաղադրիչով կաղապարների գերակայություն:

ա) *Տուն* վերջնաբաղադրիչով բաղադրություններ:

Արևելահայ հուշագրության լեզվում շոշափելի թիվ են կազմում

¹ Լեզվական կաղապարների մասին տե՛ս Գ. Բ. Ջահուկյան, Ժամանակակից հայերենի տեսության հիմունքները, Ե., 1974, 228-229: Լ. Ս. Հովսեփյան, Գրաբարի բառակազմությունը, Ե. 1987: Վ. Գ. Համբարձումյան, Գրաբարի գործառությունը որպես գրական լեզու ԺԸ-ԺԹ դդ., Ե., 1990: Լ. Ս. Խաչատրյան, Բառակազմական և ձևաբանական կաղապարները ժամանակակից հայերենում, Ե., 2011:

տուն վերջնաբաղադրիչով կազմությունները²: Նման կազմությունները վկայված են հայերեն դեռևս առաջին գրավոր հուշարձաններում: Դիտարկենք *տուն* վերջնաբաղադրիչով կաղապարներ՝ բնագրային օրինակներով: *Ժամատուն* - «Հայաբնակ գյուղում օտարականի իջևանն է... *Ժամատան* գավիթը» (ԲԵԺ, 62), *վարժատուն* - «Այստեղ վարժատուն էլ է եղել» (ԲԵԺ, 28), *հրատարակչատուն* - «Հաջորդ օրը երևում էր *հրատարակչատանը*» (ՌԶՀ, II, 270), *գրքատուն* - «Նա տարավ ինձ յուր *գրքատունը*» (ԲԵԺ, 118), *մառանատուն* - «Եվ ի՞նչ սիրով էի որոշյալ ժամին մտնում *մառանատուն*» (ՊՊԵԺ, 99-100), *զանգակատուն* - «Նա կանգնած էր *զանգակատան* կամարի ներքո» (ՊՊԵԺ, 62): Աշխույժ գործածություն ունի *սեղանատուն* կազմությունը. «Դու գնա Բոյաղչոնց տանը կա՛ց, միայն ճաշի՛ր մեր *սեղանատանը*» (ՊՊԵԺ, 66), «*Սեղանատանը* կերակուրները պետք էր նրա ձեռքից ընդունել» (ԲԵԺ, 240), *դիվանատուն* - «Մատաթյանը մի ամառ յուր *դիվանատնով* ապահովության էր եկել Աշտարակ» (ՊՊԵԺ, 159), *վարչատուն* - «Խեղճ մարդն այնպես էր հոգնում *վարչատան* աշխատանքից, որ այլևս գրելու-թարգմանելու ո՛չ ցանկություն, ո՛չ էլ տրամադրություն էր մնում» (ՍԶՀԳ, 81), *ախոռատուն* - «Դուրս էր գալիս *ախոռատան* գավիթից» (ԲԵԺ, 23), «Նա, իրոք, հատուկ *ախոռատանը* երկու գոմեշներ էր պահում» (ՎՎԸԲԵՎԵ, 314), *հարսանքատուն* - «Իրար հաղորդեցինք նորության մասին և դիմեցինք *հարսանքատուն*» (ՎՎԸԲԵՎԵ, 5), *սրճատուն* «Բազմում էին... հորս *սրճատան* պատվավոր անդամ հաճախորդները» (ԴԴԵԺ, 516), *զանձատուն* - «Առանձնապես հետաքրքիր են հիշատակված *զանձատան*... քանդակները» (ՎՀԱՃ, I, 16), *տապանատուն* - «Մի կողմում դեպի *տապանատուն* բացվող դուռն է» (ՎՀԱՃ, II, 24), *մանկատուն* - «Հաջորդ օրը ամուսինները գնացին *մանկատուն*» (ՀԱՕԻՀ, 174):

«Ավետիք Իսահակյանը ժամանակակիցների հուշերում» գրքում *տուն* վերջնաբաղադրիչով բառերը նույնպես գերակշռում են: Այսպես՝ *մենատուն* - «Տրամադրեցին Գևորգ և Սարիբեկ եղբայրների կանաչապատ ու ծառապատ *մենատունը*, որ գտնվում էր քաղաքի անաղմուկ փողոցներից մեկում» (ԱԻԺՀ, 84-85), *առանձնատուն* - «Պոետը միայնակ նստել էր *առանձնատան* այգում» (ԱԻԺՀ, 14), «Մի

² *Տուն* բաղադրիչով կազմությունների մասին տե՛ս Դ. Ս. Գյուրջինյան, «Տուն» վերջնաբաղադրիչով բաղադրությունները // «Պատմա-բանասիրական հանդես», 1991, 2, էջ 153-162:

քանի տարի անց...բանաստեղծի համար կառուցվեց *առանձնատուն*» (ՌԶՀ, I, 143), *գինետուն* - «Մետեխի բերդի տակ՝ Քոի ափին, մի *գինետուն* կա» (ԱԻԺՀ, 112):

Որբատուն, նկարչատուն և *պարետատուն* կազմությունները գործածված են Գ. Ջանիբեկյանի «Իմ աշխարհից» հուշերի գրքում. «Երեկոյան ժամը 7-ին մենք հավաքվելու ենք դիմացի *որբատան* կողքի շենքում» (ԳՋԻԱ, I, 66), «Մի կողքից «Լիոն» *նկարչատունն* էր...» (ԳՋԻԱ, I, 32), «-Դե, գնանք, գնանք, դարձավ բոլորիս ու առաջ ընկավ դեպի *պարետատուն*» (ԳՋԻԱ, I, 144):

Ս. Կապուտիկյանի ուղեգրության լեզվում գործախափվել են *վաճառատուն, խաղատուն, հացատուն, մաքսատուն* - «Նշանավոր *վաճառատունի* մը մեջ գանձապահուհի կաշխատիմ...»: «Հետագայում եղա Մոնտե-Կառլոյի...նշանավոր *խաղատանը*»: «Վարագա սարի՞ց էր արդյոք այդ շողը, Վանա լճի վրա փռված արևածագի՞ց, թե՞ *հացատան* երդիկից»: «Ես ներկայացնում եմ փաստաթղթերը... . *մաքսատան* պաշտոնեուհիները դրանք աչքի են անցկացնում» (ՍԿԽՀԵՎՔԳ, 41, 259, 207, 11), Վ. Փափագյանի հուշերում՝ *հանրատուն* - «Նրա արժանավայել հորաքույր Աղավնի հանմը մի մասնավոր *հանրատուն* էր բաց արել» (ՎՓՀՀ, I, 240): Փ. Թերլեմեզյանի հուշերում՝ *թոնրատուն* - «*Թոնրատան* հատակը հող էր՝ խսիրով ծածկված» (ՓԹԿՀ, 66):

Հաճախ *տուն* վերջնաբաղադրիչով կազմությունները կարող են լինել հեղինակի ասելիքի հիմնաբաղադրիչներ: Այդ են վկայում Ս. Խանգաղյանի «Հորս հետ և առանց հորս» ինքնակենսագրական վիպակում գործածվածները՝ *բերդատուն, տոհմատուն, գլխատուն, քարատուն, այրատուն* և այլն:

բ) *Պետ* վերջնաբաղադրիչով բաղադրություններ:

Եպիսկոպոսապետ - «*Եպիսկոպոսապետը* ընտրվում է միշտ միևնույն տունից» (ԲԵԺ, 117), *բժշկապետ* - «Ես ձեզանից շնորհակալ եմ, պարո՛ն *բժշկապետ*» (ԲԵԺ, 50), *մաքսապետ* - «Ես զարմացա՝ հայտնելով *մաքսապետին*, թե դրանք աղքատ մարդիկ են» (ԲԵԺ, 8), *վարժապետ, գրադարանապետ, հանդերձապետ* - «Ամեն ինչ էր վերջինս դպրոցի համար՝ *վերակացու, վարժապետ, գրադարանապետ, հանդերձապետ* և այլն» (ՊՊԵԺ, 93), քարվանապետ - «*Քարվանապետը* մի հսկա էր» (ՊՊԵԺ, 350), գավառապետ - «Գրել էին մեր *գավառապետին*, և նա էլ մեր տանից պահանջել էր 15 մանեթ»

(ՊՊԵԺ, 386), *զանձապետ, վարդապետ* - «Վերջին անգամ ես տեսա նրան *զանձապետ* Ստեփան Սամվելյանցի սենյակում» (ՊՊԵԺ, 67), «Հենց նույն երեկոյին *զանձապետ* Ներսես *վարդապետ* Խուդավերդյանը... եկավ մոտս» (ՊՊԵԺ, 445), *տպարանապետ* - «-Նա կլինի ձուլարանի վարպետ, դու տպարանի, իսկ ես կլինեմ իբրև կառավարիչ կամ *տպարանապետ*» (ՊՊԵԺ, 425):

«Հուշիկներ»-ում բնորոշներին ներկայացնելու համար գործածական են *պետ* բաղադրիչով այլ կազմություններ՝ *տիրապետ, գորապետ, տասնապետ, հիսնապետ, հարյուրապետ, հազարապետ, հայրապետ, նահապետ*³ և այլն:

Պետ վերջնաբաղադրիչով կազմություններ հաճախ գործածվում են նաև գեղարվեստական վավերագրության այլ բնագրերում⁴: Ժամանակաշրջանի պատկերը ներկայացնելու համար Պ. Պոռշյանի «Հուշեր»-ում, Ե. Շահագիրի «Պերճ Պոռշյանցը» հուշագրությունում, Վ. Վաղարշյանի «Ընկերներս, բարեկամներս և ես» հիշողությունում գործածված է *նահանգապետ* կազմությունը. «Տարվեցանք մենք *նահանգապետի* մոտ» (ՊՊԵԺ, 255): «Պետերբուրգից հրաման է եկել *նահանգապետի* վրա» (ԵՇՀԵՎԴ, 56): «*Նահանգապետի* ներկայացուցիչը թույլատրեց իր հետ քարայր բարձրանալ ինձ և մի վարպետի» (ՎՎԸԲԵՎԵ, 191): *Խմբապետը* գործածված է Լեոյի «Հիշողություններ Հովհաննես Թումանյանի մասին» հուշագրության մեջ. «Այդպես էլ աշխատում էին... դաշնակցական շրջիկներն ու խմբապետները» (ԹԺՀ, 61): *Դասակապետը* գործածված է Ե. Չարենցին նվիրված հուշերում (ՀԵՉՄ, 106):

Ս. Զորյանի «Հովհաննիսյան» հուշ-դիմանկարում գործածված է *կայարանապետ* բառաձևը. «*Կայարանապետն* անձամբ գնում, տոմսեր է բերում բանաստեղծի ամբողջ ընտանիքի համար» (ՍԶՀԳ, 79): *Կրոնապետը* գործածված է Կ. Զարյանի «Միացյալ Նահանգներ» ուղեգրության լեզվում. «Մեծ շուքով նրան տարին պատմական մայրաքաղաքը, մտցրին *կրոնապետի* շքեղ պալատը, որ կառուցված էր

³ *Նահապետ* (նախապետ) - ցեղապետ, նախահայր, պապ. իրանական փոխառություն է. nāfapet > nāfa «ընտանիք» + pet, pat հայ. «պետ»: Հմմտ. Գ. Բ. Զահուկյան, Հայերեն ստուգաբանական բառարան, Ե., 2010, էջ 560:

⁴ *Պետ* վերջնաբաղադրիչով կազմությունների ակտիվություն է նկատվում նաև արևմտահայ հուշագրության լեզվում: Ա. Ծառուկյանի «Հին երազներ, նոր ճամբաներ» (ՊԷրույթ, 1960) ստեղծագործության մեջ արձանագրել ենք *սպարապետ, դիվանապետ, արարողապետ, խոհարարապետ* կազմությունները:

թանկագին մարմարներով» (ԿԶՄՆ, 283): *Մայրապետը* նույն հեղինակի «Մպանիա» ուղեգրության բառամիավորներից է. «*Մայրապետների* վանքն է և դպրոցը, որ ամառվան եղանակին փակ է» (ԿԶԵԵՎԱՍ, 99): *Բանտապետ* բարդությունը գործածված է Գ. Մահարու «Չարենց-նամե»-ում. «Ի՞նչ ասաց *բանտապետը*՝ մնաց գաղտնիք» (ԳՄԵԺ, 480): *Ուսուցչապետ* բարդությունը գործածված է Հ. Ղանալանյանի «Հուշ-դիմանկարներ»-ում. «*Ուսուցչապե՛տ*, Դուք գիտե՞ք, որ Թաջ Մահալը հայ վարպետների ձեռքով է կառուցված» (ՀՂՀԴ, 159), Ս. Կապուտիկյանի հուշագրության մեջ՝ *ատենապետ* - «Ծխական խորհրդի *ատենապետը* հիսունին մոտեցող ներկայանալի մի տղամարդ է» (ՍԿԽՀԵՎՔԳ, 25): Ա. Շիրվանզադեի հուշերում՝ *ավագակապետ* - «Գիշերը իջնանում է մի *ավագակապետի* տանը» (ԱՇԿԲ, 465): Մ. Ղուկասյանի «Անվերնագիր... 1915» հուշագրության մեջ առկա են *դահճապետ* և *դպրապետ* կազմությունները. «Ինչպե՞ս,- զարմացած կհարցնես դու: - *Դահճապետերին* բարոյապես և նյութապես սպասավորելու միջոցով»: «Հայ եկեղեցու *դպրապետ* էր» (ՄՂԱ, 26): *Սեղանապետ, սենեկապետ, ուստիկանապետ* կազմությունները գտնում ենք Գ. Ջանիբեկյանի հուշագրությունից. «Դարձա սափրիչ..., թղթախաղի *սեղանապետ*» (ԳԶԻԱ, II, 193): «Սկզբում ես իմ *սենեկապետից* փոքր-ինչ խրտնում էի» (ԳԶԻԱ, II, 34): «Հանկարծ այդ *ուստիկանապետը* գոռում է մեզ վրա» (ԳԶԻԱ, II, 86): *Քաղաքապետ* և *պանդոկապետ* կազմությունները գործածված են Վ. Փափագյանի «Հետադարձ հայացք»-ում. «Թատրոնի բարեկամ և ջերմ մեկենաս Ռեշատ Ռըտվանը...Պոլսո *քաղաքապետի* որդին էր» (ՎՓՀՀ, 1, 208): «Երկար տարիներ վարել էր մի ինչ-որ ավստրիացի *պանդոկապետ*» (ՎՓՀՀ, 1, 67): Զ. Բալայանի «...Զիմ Կիլիկիա» ճամփորդական նոթերում գործածված են *նավապետ* և *ղեկապետ* կազմությունները. «Պահանջվում է *նավապետի* և *ղեկապետի* վարպետությունը» (ԶԲԶԿ, 32): *Սպարապետը* գործածված է Վ. Սյունու հուշագրության մեջ. «Ներսէս վրդ. Մելիք Թանգեան Գարեգին Նժդեհին *սպարապետի* կոչում շնորհեց» (ՎՍՀՅՄԱ, 98):

Հուշագրության լեզվում աշխույժ կիրառություն ունեն *մայր, հայր, հայ, գիր, սեր, հանդես, խումբ, ձև, նավ* վերջնաբաղադրիչով բառերը:

գ) *Հայր,մայր, եղբայր* վերջնաբաղադրիչներով բաղադրություններ:

Պ. Պոռշյանի հուշագրության մեջ գործածված է *աշակերտահայր* կազմությունը. «Մի ժողով արի *աշակերտահայրերից*» (ՊՊԵԺ, 155): Բաֆֆու ուղեգրություններում գործածական են *հայր, մայր* վերջնաբաղադրիչներով կազմություններ. «Ես այն առավոտ ժամանակ չունեցա տեսնվելու *վանահոր* հետ» (ԲԵԺ, 18), «Սուրբ *Աստվածամոր* անունով զանազան տեղերում շինված վանքերն ու տաճարներն ունեին ... զանազան գորություններ»: Օրինակներ այլ բնագրերից՝ *աստվածամայր* - «Ամեն կողմ գիրք՝ աթոռների վրա, սեղանի վրա. մի պարզ անկողին՝ սնարին *Աստվածամոր* պատկերը» (ԱԲԵԺ, 9), *վանահայր* - «Արդեն մութն էր, որ հասանք *վանահայր* վարդապետի բնակարանը» (ԹԺՀ, 14), *տիրամայր* - «Դռան մօտ դուրս ելլելէ առաջ, *տիրամայրը* նշան կ'ընէ ինձի, որ մօտը երթամ» (ԱՕՀԵՆՃ, 55), *խոստովանահայր* - «Ի՞նչ մեղք, որդի՛, հարցրուց *խոստովանահայրն*», *աբբահայր* - «Ես անմիջապես սկսեցի խոսել հայերեն և հարցրի, թե կարո՞ղ եմ արդյոք տեսնել աբբահորը» (ԱԺՀ, 18), *կնքահայր* - «Մորս *կնքահայրն* էր մեծանուն կոմպոզիտոր Արմեն Տիգրանյանը» (ՀԱՕԻՀ, 39), *քերթողահայր* - «Ինձի այնպես կերևա, թե *քերթողահայրն* Մովսես այս օրերին համար է գրել...» (ԱԲԵԺ, 19), *գրչեղբայր* - «Հարգելի *գրչեղբայրս* չէր ինձ Լաս-Վեգաս հրավիրողը» (ՍԿԽՀԵՎՔԳ, 256), *մորեղբայր* - «-Ես նրան հավատացրի,-ասաց օրիորդը,- որ դուք իմ *մորեղբայրն* եք» (ԱՇԿԲ, 378):

դ) Հայ բաղադրիչով բաղադրություններ:

Հուշագրության լեզվում գործածության հաճախականության առումով ակտիվ են *հայ* բաղադրիչով հավաքականությունն արտահայտող միավորները՝ *պոլսահայություն* - «Տպավորությունը, չնայած անցած քսանից ավելի տարիներին, դեռևս թարմ էր մնացել *պոլսահայության* հիշողության մեջ» (ՎՓՀՀ, 1, 229), *կանադահայություն* - «*Կանադահայության* հիմնական զանգվածը կուտակված էր Մոնրեալում» (ՍԿԽՀԵՎՔԳ, 33), *ամերիկահայություն* - «*Ամերիկահայության* ամենամեծ թերացումը ժամանակին ամենօրյա վարժարան չհիմնելն էր» (ՍԿԽՀԵՎՔԳ, 32), *ստամբուլահայություն* - «Մոնրեալի պոլսահայ միությունը հիմնվել է *ստամբուլահայության* այս կողմերում հաստատվելու տարիներին» (ՍԿԽՀԵՎՔԳ, 39), *լիբանանահայություն*, *արցախահայություն*, *հունահայություն*, *սփյուռքահայություն* և այլն: Հուշագրության լեզվում գործածության հաճախականություն ունեն նաև *հայ* վերջնաբաղադրիչով որևէ տեղի բնակիչ

մատնանշող կազմությունները՝ *կանադահայ* - «Ստվարացած *կանադահայ* գաղութը մտնում է կյանքի մի նոր փուլ» (ՄԿԽՀԵՎՔԳ, 32), *եզիպտահայ, պոլսահայ, լիբանանահայ* - «Կար նաև *եզիպտահայի, պոլսահայի, լիբանանահայի...* ու նորեկների խնդիրը» (ՄԿԽՀԵՎՔԳ, 33-34), *հունահայ* - «Հետաքրքրվում են հայրենիքով,... պատմում *հունահայ* համայնքի մասին» (ՎՀԱՃ, I, 15), *պարսկահայ* «Հիսունին մոտեցող, աշխույժ, *պարսկահայի* ծորուն առողջանությամբ խոսող ու ժպտացող մարդ էր Գուրգեն Ասատրյանը» (ՄԿԽՀԵՎՔԳ, 178), *սփյուռքահայ, արևելահայ, ֆրանսահայ, իրանահայ, ամերիկահայ, վիրահայ, ռուսահայ, ռումինահայ, մաճառահայ* (հունգարահայ), *թուրքահայ (թրքահայ), տաճկահայ, ալեքսանդրահայ, թբիլիսահայ, կովկասահայ, գաղութահայ, սովետահայ*: Գործածական են նաև *հայակերտ, հայասեր, հայախոս, հայապահպանում, հայապատկան, հայակնիք, հայաշատ, հայաբնակ, հայաբույր, հայագետ, հայանկար, հայամերժ* կազմությունները:

Ե) Գիր վերջնաբաղադրիչով բաղադրություններ:

Հեռագիր - «Այն ժամանակ ո՛չ *հեռագիր* կար և ո՛չ կանոնավոր հաղորդակցություններ» (ՊՊԵԺ, 110), *մահարձանագիր* - «Պապիս՝ Տեր-Առաքելի *մահարձանագիրն* է» (ՊՊԵԺ, 36), *տապանագիր* - «Դանիելի քրոջ *տապանագիրն* է» (ՊՊԵԺ, 36), *վկայագիր* - «Ստանում է Էջմիածնի այն ժամանակվան բարձրագույն հոգևոր կառավարությունից *վկայագիր*» (ՊՊԵԺ, 37), *երդմնագիր* - «Քահանան կարդում էր *երդմնագիրը*» (ՊՊԵԺ, 110), *որդեգիր* - «Հարկավոր էր զարթեցնել բոլոր *որդեգիրներին*» (ՊՊԵԺ, 111), *արագագիր* - «-Գերի հո չե՞մ, - ասացի,- ինձանից ավելի *արագագիրները* կան» (ՊՊԵԺ, 111), *նշանագիր* - ««Կռապաշտի գրեր» ասելով՝ հասկանում էր հայր սուրբն ոչ թե պարսկերենը, այլ հին և անվերժանելի *նշանագրերը*» (ԲԵԺ, 19), *կալվածագիր* - «Ախա՛ր դրանք վանքի դաբալաներն (*կալվածագրերն*) են» (ԲԵԺ, 21), *գրչագիր* - «Ցույց են տալիս քեզ հին *գրչագիր* Ավետարաններ» (ԲԵԺ, 22), *հանրագիր* - «Այս բարեմադրական *հանրագիրը* խորապես հուզեց ամեն սրտեր», *ձայնագիր* - «Ո՛չ *ձայնագիր* ունիմ քովս, ո՛չ լուսանկարիչ գործիք» (ԱԺՀ, 53), *հրապարակագիր* - «*Հրապարակագրի* կյանքիս մեջ շատ անգամ առիթ ունեցած եմ խոսիլ Վենետիկյան հիշատակներուս վրա» (ԱԺՀ, 75), *ազդագիր* - «Կարդալով տարբեր *ազդագրերից* վերցրած վերոհիշյալ տողերը՝ մի տեսակ ցավ ես զգում», *ինքնագիր* - «Ծերունին

ցույց տվեց մեծադիր լուսանկարը և *ինքնագիրը*» (ՄԿԽՀԵՎՔԳ, 230, 63), *հայտագիր* - «Հանդեսի *հայտագրերի* կազմին ...տեսա երեխաների երեք ձեռքերով գծած նկարները» (ՄԿԽՀԵՎՔԳ, 232):

զ) *Սեր* վերջնաբաղադրիչով բաղադրություններ:

Սեր վերջնաբաղադրիչով կառույցներ գործածված են Պ. Պռոշյանի, Բաֆֆու, Դ. Աղայանի, Գ. Զանիբեկյանի և Վ. Վաղարշյանի հուշերում՝ *քրիստոսասեր, փառասեր, հարցասեր, ուսումնասեր, արհեստասեր, կրոնասեր, ուխտասեր, արծաթասեր, հաճոյասեր, հյուրասեր, զվարճասեր, արդարասեր, ջանասեր, ինքնասեր* և այլն: *Ժամասերը* և *պճնասերը* գործածված են Պ. Պռոշյանի հուշերում. «Հայ ժողովուրդը *Ժամասեր* է»: «Ի բնե Վեհապետյան Գեորգ արքեպիսկոպոսը *պճնասեր* մարդ էր» (ՊՊԵԺ, 119, 105): *Հոսասերը*՝ Դ. Ալիշանին նվիրված հուշերում. «Զգիտեմ, ժամանակի հա՞րգն էր, որ ինքը մենավոր և *լոսասեր* ըրավ, թե՛ յուր մենասիրությունն էր» (ԱԺՀ, 103-104): *Ռուսասերը, գրուցասերը* և *գրականասերը*՝ «Թումանյանը ժամանակակիցների հուշերում» գրքում. «Հայ ժողովուրդն ամբողջովին *ռուսասեր* է, ռուս պետության նվիրված»: «Դա ամենից ավելի հարմար էր *գրուցասեր* և կանոնավոր պարապմունքներից խրտոող Թումանյանին»: ««Վերնատունը» հյուր էին գալիս... լեզվաբաններ կամ *գրականասեր* մարդիկ»: (ԹԺՀ, 9, 27, 12): *Ընթերցասերը, իմաստասերը* և *հեզնասերը* գործածված են Ա. Շիրվանզադեի «Կյանքի բովից» հուշագրության մեջ. «Պետք է ասեմ, որ իմ մորաքրոջ զավակները զարմանալի *ընթերցասեր* էին»: «Քաղաքագետ, *իմաստասեր*, պատմագետ. նա փիլիսոփայորեն քննում, վերաքննում էր ազգերի...վիճակը»: «Բաֆֆին հանգստացավ, և այնուհետև երևան եկավ մի *հեզնասեր*, նույնիսկ սրամիտ մարդ» (ԱՇԿԲ, 32, 66, 443): *Տիրասեր* կազմությունը վերցրել ենք Ա. Իսահակյանին նվիրված հուշերից. «Շատ խելացի ու *տիրասեր* կենդանի է» (ԱԻԺՀ, 84): *Պատվասեր* բաղադրությունը հանդիպել է Ս. Կապուտիկյանի ուղեգրության լեզվում. «Այդպես է վրացին. *պատվասեր*, լայնսիրտ» (ՄԿԽՀԵՎՔԳ, 148): *Տուտբոլասերը* գործածված է Վ. Հարությունյանի «Աշխարհի ճամփաներով» ուղեգրության մեջ. «Միլանցիները հայտնի *ֆուտբոլասերներ* են» (ՎՀԱՃ, I, 53): *Կատակասերը*՝ Հ. Աբեղյանի հուշերում. «Աշխատանքի ընդունվեց... մի աղջիկ՝ ժպտերես ու *կատակասեր*» (ՀԱՕԻՀ, 408): *Խաղասերը*՝ Հ. Հովհաննիսյանի

հուշերում. «Կյանքիս հետագա տարիներին ես էլ չկարողացա հասկանալ *խաղասերների* մոլուցքը» (ՀՀՀԵ, 15):

Մեր վերջնաբաղադրիչով կադապարների գործածությունը միևնույն նախադասության մեջ որոշակի ոճավորում է ստեղծում. «-Ախալցխան լավ քաղաք է, *հյուրասեր, գրասեր ու հայրենասեր* մարդիկ են հայրենակիցներդ» (ՀՂՀԴ, 53): «Որքան *ծնողասեր*, նույնքան *զավակասեր* էր Սիլվան» (ՄԿՄՀԵՎԽ, 180): «Գիտե՞ք ինչ, հայրենիքից հեռու մարդ ավելի *հայրենասեր* ու *ազգասեր* է դառնում» (ԱԻԺՀ, 87):

Է) *Հանդես* վերջնաբաղադրիչով բաղադրություններ:

Կոմիտասին նվիրված հուշերում *հանդես* արմատով առկա են *երգահանդես, նվագահանդես, սգահանդես* կազմությունները, Ա. Իսահակյանին նվիրված հուշերում՝ *տոնահանդես*, Ա. Ահարոնյանի հուշագրության մեջ՝ *գորահանդես*, Վ. Իսահակյանի «Հայրս» երկում՝ *դիմակահանդես, պարահանդես, ցուցահանդես, հաղթահանդես*, Ա. Շիրվանզադեի «Կյանքի բովից»-ում և Ռ. Ջառյանի «Հուշապատում»-ում՝ *պատկերահանդես* բառամիավորները: *Պատվահանդես* կազմությունը գործածված է Ս. Ջորյանի հուշերում. «Այնուհետև Թումանյանին հրավիրեցինք մի երեկոյի, որը թեև նվիրված էր արևմտահայ մի պոետի, բայց փոխվեց Թումանյանի *պատվահանդեսի*» (ԹԺՀ, 122):

ը) *Խումբ* վերջնաբաղադրիչով բաղադրություններ:

Մասնախումբ կազմությունը քաղել ենք «Ալիշանը ժամանակակիցների հուշերում» գրքից. «Այս գրե վերջ *մասնախումբի* կողմե ներկայացուցիչը կարդաց... բարեմադրության գիր» (ԱԺՀ, 51): *Մասնախումբ* բառամիավորը գործածված է նաև Ա. Շիրվանզադեի «Կյանքի բովից» երկում. «Պատվավոր կարգապահության համար քաղաքն ընտրել էր մի *մասնախումբ* «նշանավորներից»» (ԱՇԿԲ, 147): Վ. Իսահակյանի «Հայրս» ստեղծագործության մեջ գործածական են *նվագախումբ, երաժշտախումբ, թատերախումբ, սավառնակախումբ* բառամիավորները, Ս. Կապուտիկյանի հուշագրության լեզվում՝ *երգչախումբ, հանձնախումբ* - «Հաջորդ օրը սուրբ Սահակ և սուրբ Մեսրոպ եկեղեցու գլխավոր երեկոյին բեմ բարձրացավ «Քնար» *երգչախումբը*»: «...Երգ ու խոսքով լեցուն երեկո էր այդ երեկոն, որին նախորդել էր տիկնանց *հաճնախմբի*...հյուրասիրությունը»: (ՄԿԽՀԵՎՔԳ, 177, 39): Վ. Փափազյանի «Հետադարձ հայացք»-ում՝

կառախումբ կազմությունը. «Տեղափոխվեցինք մի այլ *կառախումբ*» (ՎՓՀՀ, 1, 176): Մ. Կապուտիկյանի և Վ. Հարությունյանի ուղեգրության մեջ՝ *արձանախումբ*ը. «Ծառապատ բացատներում բարձրացրած *արձանախմբերը*... համադրություններ էին» (ՄԿԽՀԵՎՔԳ, 109): «Նրանց հիշատակը հավերժացրել է այս սրտաճմլիկ *արձանախմբով*» (ՎՀԱՃ, I, 52): *Աշխարհախումբ* միավորը տեղ է գտել Մ. Արամյանի ուղեգրության մեջ. «Ուխտավորների *աշխարհախումբ* բանակը մեծ էր» (ՄԱՃՄԴԷ, 95):

թ) Վայր վերջնաբաղադրիչով բաղադրություններ:

Սրանք տեղի իմաստ արտահայտող բառամիավորներ են՝ *պաշտոնավայր* - «Սրա առիթը եղել էր *պաշտոնավայրում* կատարված մի դեպք» (ԹԺՀ, 280), *աշխատավայր* - «Հիմնարկը...մի տեսակ մտել է իմ առօրյայի մեջ, համարյա դարձել *աշխատավայր*», *զվարճավայր* - «Մոնրեալի «Հին Սյունիսեն» գարեջրատունը իմ տեսած ամենազվարթ, ամենամիամիտ, ամենամանկական *զվարճավայրն* էր *աշխարհում*», *ընտրավայր* - «Նոյեմբերի 4-ի երեկոյան... գնացինք *ընտրավայր*» (ՄԿԽՀԵՎՔԳ, 51, 141, 142):

ժ) Ձև վերջնաբաղադրիչով բաղադրություններ:

Սրանք նմանության հարաբերություն արտահայտող հարաբերական (որոշ դեպքերում որակական) ածականներ են՝⁵ *խոյաձև* (ԲԵԺ, 95), *սեպաձև* (ԲԵԺ, 19), *կտցաձև* (ԲԱՎ, 35), *աստղաձև*, *աղեղնաձև*, *խաչաձև*, *երկայնաձև*, *ձմերուկաձև* (ԱՇԿԲ, 28, 44, 51, 84, 33), *դուլլաձև*, *մարմնաձև*, *վարչաձև*, *նորաձև*, *այլաձև* (ՄԿԽՀԵՎՔԳ, 71, 126, 165, 172, 266), *նույնաձև*, *օղակաձև* (ՎՀԱՃ, I, 24), *ծավալաձև*, *եռանկյունաձև* (ՎՀԱՃ, I, 29), *տարաձև* (ՎՀԱՃ, I, 51) և այլն:

Ժա) Նալ վերջնաբաղադրիչով բաղադրություններ⁶:

Թիանալ, *առագաստանալ*, *մոտոռանալ*, *շոգենալ*, *դիտանալ*, *սուզանալ*, *հաճանալ*, *ռազմանալ*, *գրոսանալ*, *ջերմանալ*, *մարզա-*

⁵ Մ. Ե. Ասատրյան, Ժամանակակից հայոց լեզու, Ե., 2002, էջ 131-132:

⁶ Հուշագրության լեզվում զգալի ակտիվություն են ցուցաբերում *նալ* սկզբնաբաղադրիչով բառաձևերը, այսպես՝ *նավահանգիստ*, *նավավար*, *նավամատույց* միավորները քաղել ենք «Ալիշանը ժամանակակիցների հուշերում» գրքից, նաև՝ *նավակ*, *նավաստի* (*նավաստի-բժիշկ*), *նավատեր*, *նավապետ*, *նավարկել*, *նավատորմ*, *նավատորմիդ*, *նավախուց*, *նավախցիկ*, *նավակայան*, *նավասենյակ*, *նավամատյան*, *նավամբար*, *նավապահեստ*, *նավախոհա-նոց*, *նավագնացություն*, *նավաբեկություն*, *նավարկություն*, *նավեզր*, *նավակող*, *նավակայք*, *նավառաջք*, *նավաշինարար*, *նավաշինություն* և այլն (օրինակները հիմնականում քաղել ենք Զ. Բալայանի «...Զիմ Կիլիկիա» ճամփորդական նոթերից):

նալ, ցոկանալ, փոխադրանալ, օղանալ, փրկանալ և այլն:

Փաստագրության՝ հայերի տեղահանման նկարագրություններում գործուն են *շոգենալ* և *նավահանգիստ* կազմությունները, որոնց կիրառությունները, ժամանակաշրջանով պայմանավորված, պատճառաբանված են. «*Շոգենավերից* մեկով երկու քույրերը՝ Ալմաստը և Մարինոսը, հասել են Բաթումի»: «Եվ այդպե՛ս հասել Սև ծովի Բաթումի *նավահանգիստ*» (ՄՂԱ, 35): Վ. Հարությունյանի «Աշխարհի ճամփաներով» ուղեգրության մեջ գործածական են *ջերմանալ, զրոսանալ, գետանալ, մոտոռանալակ* կազմությունները (ՎՀԱԸ II, 102, ՎՀԱԸ, I, 215, 192, 26):

Գեղարվեստական վավերագրության լեզվում նկատելի է մի հանգամանք. դա այն է, որ հեղինակները, ելնելով իրենց մասնագիտությունից, գործածում են համապատասխան ոլորտին բնորոշ բառամիավորներ: Այսպես. ճարտարապետ Վ. Հարությունյանը հաճախ գործածում է *կամար* բաղադրիչով բառեր՝ *կամարաձև, կամարակապ, կամարասրահ, կամարաշար, կիսակամար, հաղթակամար* և այլն:

Հուշագրության տվյալ ժամանակաշրջանի պատկերը ներկայացնելու համար հեղինակներն օգտագործում են բնութագրական միավորներ: Այսպես. 19-րդ դարի 90-ական թթ. պատկերը նկարագրելու համար հաճախադեպ գործածվում են *նավթ* բաղադրիչով բառեր՝ *նավթահանք, նավթաշխարհ, նավթարդյունաբերական* և այլն. «...*Նավթ, նավթահանք*. բոլորն էլ ձգտում էին գնալ *նավթաշխարհ*՝ հողեր ձեռք բերելու, *նավթարդյունաբերական* ձեռնարկներ սկսելու» (ՂԱԺՀ, 286):

Բնորոշների աշխատանքային գործունեությունը, կենցաղը ներկայացնելու համար գործածվում են *սենյակ* վերջնաբաղադրիչով բաղադրություններ. *առանձնասենյակ* «Երկու-երեք օր հետո իր *առանձնասենյակի* մեջ անիմաստ վեճ մը ծագեցավ» (ԹԺՀ, 164), *աշխատասենյակ* «Աշխատասենյակը բավականին մեծ էր, ընդարձակ. այդտեղ են իր արխիվը, ձեռագրերը» (ԱԻԺՀ, 69), *ճաշասենյակ* «Տիկին Բիանքան վարձու էր տվել մեզ տան կեսը՝ վերևի երկու սենյակը, իսկ ներքևում՝ խոհանոցն ու *ճաշասենյակը*» (ՎԻՀ, 111), *ննջասենյակ* «Լևոնյանը նետվում է նրա *ննջասենյակը*» (ՍԶՀԳ, 98), *վերնասենյակ* «Յոթվերքի եկեղեցու *վերնասենյակում* էր» (ԵՎՀ, 18):

Առաջադիր հուշագրության լեզվում զգալի կշիռ ունեն *կրկնավոր*

հարադրությունները, որոնք իրենց բաղադրիչ բառի համեմատությամբ ունեն բազմակիության, սաստկության, բաշխականության իմաստային երանգներ. այսպես՝ «Վանքի բակը *ածու-ածու* բաժանված մի գեղեցիկ բուրաստան էր ներկայացնում մեր աչքին» (ՄԱՃՄԴԷ, 94): «Ուխտավորները, *խումբ-խումբ* (բաշխականություն) բաժանված, զվարճանում էին իրենց երկրի սովորության տարագով» (ՄԱՃՄԴԷ, 94): «Ուխտավորների աշխարհախումբ բանակը առանց այն էլ մեծ էր, բայց դարձյալ *նոր-նոր* (բազմակիություն) գունդերով ստվարանում էր մոտակա գյուղերից և Երևանից եկող ուխտավորներով» (ՄԱՃՄԴԷ, 95): «Երկնքով մեկ կլոր գոտու նման *սև-սև* (սաստկություն) ամպեր էին դիզվել» (ԱԻԺՀ, 63):

Հայտնի է, որ զուգադրական կիսահարադրական բառերը, ըստ խոսքիմասային արժեքի, բաժանվում են երկու խմբի՝ անվանական և բայական: Անվանական կիսահարադրական (կամ կցական) բարդ բառեր են կազմվում իմաստով իրար առնչակից գոյականներից, որոնց գործածությունը գեղարվեստական վավերագրության լեզվում նկատելի է: Այդպիսի բարդությունների բաղադրիչներն իմաստով մոտ են և մերձավոր հասկացություններ են արտահայտում: Այդպիսի բարդություններում երկու բաղադրիչները համագոր են և հավասարապես են մասնակցում տվյալ կազմությանը⁷: Օրինակ՝ «Մեր պաշտպանական շրջանը *զենք-զինամթերք* առգրավեց» (ԱԾԲԻԼ, 76), «Այդ *նամակ-գրությանը* մենք դուրս եկանք Գրողների միությունից» (ԱԻԺՀ, 9), «Բժիշկ Բաբուլյանը... փողոցում հանդիպել է Արմեն Տիգրանյանին, որն Իսահակյանի պես փոքրիկ *բեղ-մորուք* ուներ» (ԱԻԺՀ, 22), «Նա տեսնում է գեղեցիկ տաճարը, ճոխ *գրադարան-մատենադարանը*, տպարանը, թանգարանը...» (ԱԻԵԺ, 13), «Մի *հրաման-կոնդակ* է ստանում ամենայն հայոց կաթողիկոս Մկրտիչ Խրիմյանից», «Հայրս իր առինքնող ձայնով երգում էր նրա հանրահայտ «Մայրիկիս» *երգ-բանաստեղծությունը*» (ՀՂԳԵ, 3), «Սպենդիարյանը խորամուխ եղավ մեր ժողովրդական *երգ-երաժշտության* ուսումնասիրությանը» (ՀՄՄ, 46), «Ես Բեսարաբիայի խորքերում հանդիպում եմ երևի ամենատարիքավոր հային, որ ապրում է *աշխարհ-մոլորակի* վրա» (ՎՊԸԵ, I, 528) և այլն:

⁷ Հ. Ս. Օհանյան, Ժամանակակից հայոց լեզվի բառապաշարը և նրա հարստացման միջոցները, Ե., 1982, էջ 162:

Զուգադրական կիսահարադրականները լինում են նաև բազմաբաղադրիչ. «Քարտաշ-որմնադիր-ուստա բանվոր եմ» (ՄԽՀՀԵՎԱՀ, 173), «Զիվանու տղան՝ Գարեգին Լևոնյանը, լավ *հնագետ-ազգագրագետ-գրականագետ-արվեստագետ-մամուլագետ* է» (ԱԻԺՀ, 50):

Հականիշ բաղադրիչներով կազմված անվանական հարադրությունները կարող են արտահայտել ամբողջականության իմաստ. «Որսորդական շունը *գիշեր-ցերեկ* քնած էր ծերության պատճառով» (ՎԱԶՏ, 103):

Բառերի կիսահարադրության սկզբունքով ածականներից սերվում են ածականներ՝ բաղադրիչների առնչակից, հոմանշային հարաբերությամբ. «Այստեղ են հավաքվում մեծ մասամբ *անտուն-անտեր* գործիչները» (ԱՇԿԲ, 459): «*Անթիվ-անհամար* հայկական երգեր լսեց» (ՀՍՄ, 95): «Ամեն տեղերի հայերի ... աչքերը դարձնել է տալիս դեպի *ազգային-եկեղեցական* ընդհանուր կենտրոնը» (ՄԱՃՄԴԷ, 95):

Գեղարվեստավերագրական բնագրերում առկա են նաև հատվածական բաղադրություններ, որոնք կազմվում են առաջին անդամի կա՛մ հոմանիշ, կա՛մ նույն ածանցի կրճատումով. «Մենք թերևս խորապես չէինք գիտակցում, թե *կուլտուր-պատմական* ինչ նշանակալի երևույթ է նվագախմբի ստեղծումը» (ՄԱՃՄԴԷ, 42): «Համերգի ծրագրում տեղ էին գտել... *վոկալ-գործիքային* երկեր և այլ ստեղծագործություններ» (ՀՍՄ, 43): Բառագիտության մեջ հաճախ են հանդիպում *-ական, -ային* վերջածանցներով ձևավորված հատվածական բարդություններ: Հուշագրական բնագրերում, սակայն, գործածված է նաև որևէ տեղի բնակիչ ցույց տվող ցի (*-եցի, -ացի*) ածանցով ձևավորված հատվածական բարդություն, որը հեղինակային ինքնատիպ գործածություն է. «Եղեռնը *վան-վասպուրականցիների* հուշերում» (ԵՎՀ):

Բայական կիսահարադրական բարդությունները կազմվում են՝

1) համանիշ կամ իմաստով մոտ բայերի զուգադրումով. «Մի ամիս է *աղաչում-պաղատում եմ*՝ են սուրճը տար աղա» (ՎՊԸԵ I, 246), «Խոսքը վերաբերում է Պարույրի պես վիճող, *ասող-խոսող*, բռնկուն բնավորությանը» (ԼՀՊ, 3), «Կույր երաժշտի նվագը ... մի ողջ ժողովրդի *անցած-գնացած* ցավատանջ կյանքի վերհուշն է» (ՀՍՄ, 47), «Հուլիսյան զարհուրելի նահանջը Վանից և ուրիշ տեղերից

հարյուր հազարներով հայեր էր *քշել-բերել* մեր կողմերը», «Մարդիկ *խոսում-գրուցում* են մի ժամի չափ»: «Մարդուն միանգամից *գերում-հափշտակում* են բնության ընտրյալ տեղի բազմաթիվ հմայքները» (ԹԺՀ, 96, 128, 91), «Այսպես *գուզվեց-պճնվեց*, մեզ հավաքեց գլխին ու սկսեց մեկ-մեկ հիշել մեր ազգատոհմի *անցած-գնացածներին*» (ՄԽՀՀԵՎԱՀ, 150):

Գործածված են նաև երեք բայ բաղադրիչների զուգադրումով բայական հարադրություններ. «Նույնությամբ վերակենդանացնում է քո առաջ անցյալ այդ պահը, օդի մեջ վաղուց *հնչած-մարած-անհացած* խոսքը» (ՄԿԽՀԵՎՔԳ, 69):

2) Հակառակ բայերի զուգադրումով. «Երկար *գնալ-գալուց* հետո ինձ առաջարկություն բերողները համաձայնվեցին, որ թերթը լինի միանգամայն անկուսակցական» (ԹԺՀ, 68): «Շաբաթը երկու անգամ էջմիածնից Երևան էր *գնում-գալիս*» (ԿԺՀ, 19): «Ես գրողների տանն էի՝ Թոփչյանի առանձնասենյակում, որի դուռը մշտապես բաց էր *գնացող-եկողի* առաջ» (ԼՀՊ, 149):

Ամփոփենք: Գեղարվեստական վավերագրության լեզվում հաճախադեպ են *տուն, պետ, մայր, հայր, հայ, գիր, սեր, հանդես* և այլ վերջնաբաղադրիչներով մասնակաղապարները: Ըստ խոսքիմասային պատկանելության՝ բնութագրական են գոյական + գոյական, մասնակի դեպքերում՝ ածական + գոյական կաղապարները: Գործածված է որևէ տեղի բնակիչ ցույց տվող *ցի* (*-եցի, -ացի*) ածանցով կազմված հատվածական բարդություն (*վան – վասպուրականցի*): Հուշագիրները իրականության լեզվական պատկերը ներկայացնում են այսպիսի մասնակաղապարներով որոնք պայմանավորված են թեմատիկայով, ժանրային առանձնահատկությամբ, ժամանակաշրջանի բներանգով:

ՀԱՄԱՌՈՏԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ԱԺՀ - Ալիշանը ժամանակակիցների հուշերում, Ե., 1974, ԱԻԵԺ - Ա. Իսահակյան, Երկերի ժողովածու, հ. 5, Ե., 1977, ԱԻԺՀ - Ավետիք Իսահակյանը ժամանակակիցների հուշերում, Ե., 2006, ԱԾԲԻԼ - Ա. Ծառուկյան, Բարև, ինչպե՞ս եք, լա՞վ եք... , Հուշեր Մոնթեի մասին, Ե., 2007, ԱԾՀԵՆՃ - Ա. Ծառուկեան, Հին երագներ, նոր ճամբաներ, Պեյրուֆ, 1960, ԱՇԿԲ - Ա. Շիրվանզադե, Կյանքի բովից, Հուշեր, Ե., 1982, ԳՄԵԺ - Գ. Մահարի, Երկերի ժողովածու հինգ հատորով, հ.5, Ե., 1989, ԳՋԻԱ, II - Գ. Զանիբեկյան, Իմ աշխարհից, գիրք II, Թատրոնի հետ, Ե., 1980, ԵՎՀ-

Եղեռնը վան-վասպուրականցիների հուշերում, Ե., 2003, ԵՇՀԵՎԴ - Ե. Շահագիզ, Հիշողություններ և դիմաստվերներ, Ե., 1980, ԶԲԶԿ - Զ. Բալայան, ...Զիմ Կիլիկիա, Էսսե, ճամփորդական նոթեր, Ե., 2005, ԹԺՀ - Թումանյանը ժամանակակիցների հուշերում, Ե., 1969, ԼՀՊ - Լ. Հախվերդյան, Պարույրը, Խոհագրություն, Ե., 1987, ԿԶԵԵՎԱՍ - Կ. Զարյան, Երկրներ և աստվածներ: Սպանիա, Ե., 1999, ԿԶՄՆ - Կ. Զարյան, Միացյալ Նահանգներ (Երկրներ և Աստվածներ), Ե., 2002, ԿԺՀ - Կոմիտասը ժամանակակիցների հուշերում և վկայություններում, Ե., 2009, ՀԱՕԻՀ - Հ.Աբեղյան, Օրերս ինձ հետ են... , Ե., 2014, ՀՀՀԵ - Հ. Հովհաննիսյան, Հուշերի երեկո, Ե., 1996, ՀՂԳԵ - Հ.Ղանալանյան, Գիտության երախտավորները (Հուշ-դիմանկարներ), Ե., 1982, ՀՂՀԴ - Հ. Ղանալանյան, Հուշ-դիմանկարներ. Անմարելի անուններ, Ե., 1987, ՀՍՍ - Հուշեր, կազմ.՝ Մ. Օթարյան, Տ. Սարգսյան, նվիրվում է Ա. Սպենդիարյանի ծննդյան 140-ամյակին, Ե., 2012, ՂԱԵԺ - Ղ.Աղայան, Երկերի ժողովածու չորս հատորով, 4-րդ հատոր, Ե., 1963, ՂԱԺՀ - Ղազարոս Աղայանը ժամանակակիցների հուշերում, Ե., 1967, ՄԱՃՄԴԵ - Մ.Արամյան, Ճանապարհորդություն Սալիանից դեպ Էջմիածին, «Էջմիածին» հանդես, 2008, սեպտեմբեր, էջ 92-101, ՄՂԱ - Մ. Ղուկասյան, Անվերնագիր... 1915, Ե., 2011, ՊՊԵԺ - Պ.Պռոշյան, Երկերի ժողովածու, հատոր յոթերորդ, Ե., 1964, ՌԶՀ, I, II - Ռ.Զարյան, Հուշապատում, Գիրք I, Ե., 1975, 1977, ՍԶՀԳ - Ս. Զորյան, Հուշերի գիրք, Ե., 1991, ՍԽՀՀԵՎԱՀ - Ս. Խանգաղյան, Հորս հետ և առանց հորս (ինքնակենսագրական վիպակ), Ե., 1986, ՄԿԽՀԵՎՔԳ - Մ. Կապուտիկյան, Խճանկար հոգու և քարտեզի գույներից (ուղեգրություն), Ե., 1985, ՄԿՄՀԵՎԽ - Միլվա Կապուտիկյանը մեր հուշերում և խոհերում, Ե., 2008, ՎԱԶՏ - Վ.Արամյան, Զարմանալի տարիներ, Ե., 1985, ՎԻՀ - Վ. Իսահակյան, Հայրս, Ե., 2000, ՎՀԱՃ, I, II - Վ. Հարությունյան, Աշխարհի ճամփաներով, Ե., 2000, ՎՊԸԵ, I - Վ. Պետրոսյան, Ընտիր երկեր, 2 հատորով, հ. 1, Ե., 1983, ՎՍՀՅՄԱ - Վ. Սիւնի, Հայրենի յուշեր մօտիկ անցեալից, Սէն Ռաֆայել, 1987, ՎՎԸԲՎԵ - Վ.Վաղարշյան, Ընկերներս, բարեկամներս և ես, Ե., 1959, ՎՓՀՀ, 1 - Վ. Փափազյան, Հետադարձ հայացք, գիրք 1, Ե., 1979, ԲԱՎ - Բաֆֆի, Արծիվ Վասպուրականի, Թիֆլիզ, 1893, ԲԵԺ - Բաֆֆի, Երկերի ժողովածու, հատոր իններորդ, Ուղեգրություններ, պատմական երկեր, Ե., 1987, ՓԹԿՀ - Փ. Թերլեմեզյան, «Կյանքիս հուշերը», Ե., 2017:

Ключевые слова: художественная документалистика, словарный запас, слово-образовательные шаблоны, конечные компоненты, стиль, описательный компонент, параллелизм, сочетание.

А. В. Галстян-Словообразовательные модели художественно-документальных текстов. Исследуя язык художественно-документального жанра, замечаем, что широкое распространение имеют двухкомпетентные реальные сложности. В

мемуарах часто используются шаблоны с конечными компонентами как *unnû* [tun], *uṭun* [{pet}], *uṣun* [mayr], *huṣun* [hayr], *huṣ* [hay], *qḥn* [gir], *uṭn* [ser], *huṭnku* [handes] и др.

Употребляются также слова данного исторического периода. Некоторые мемуаристы используют слова, типичные для определенных профессий. В языке мемуаров большое место занимают также сочетания.

Keywords: documentary fiction, vocabulary, word-formation patterns, final component, style, characteristic, comparison-parallelism.

A. V. Galstyan. Word-formation patterns of the vocabulary of authentic documentary- fiction texts. The study of the linguistic aspect of documentary-fiction genre has detected that the authentic texts of the subject-matter genre appear to contain in abundance units of bicomponent compounding proper. In the authentic texts of the memoir genre, the words with such final components as *unnû* [tun], *uṭun* [{pet}], *uṣun* [mayr], *huṣun* [hayr], *huṣ* [hay], *qḥn* [gir], *uṭn* [ser], *huṭnku* [handes], etc. are high-frequency word-formation patterns.

The lexical units typical of the given time are also recurrent. Some memoirs, due to the scope of professional or specific interests, contain professional terms of the sphere given. At the same time, the language of memoirs tends to contain reduplications in considerable proportion.